

48814.

11.

ORBIS ARCTOI
MAGNUM LUMEN
^{Qvod}
FESTIVA NATALI-
TIORUM NOCTE

Cum nascente nascitur Salvatore

ex Oraculo Jesaïæ

Cap. IX. v. I.

expresso
eruiere nititur

M. JACOBUS *Wilde.*

El. Prof.

1704

R I G Æ,
TYPIS GEORG. MATTH. NÖLLERI.

* † *

Am clara & perspicua est æterna

Dei providentia, ut ei obnubilandæ Cimmeriæ non sufficiant tenebræ: Ubiq; enim gentium & entium sua radiat luce: Quin in cæca caligantis Septentrionis nocte lumen sibi accendit, planè peculiare & admirandum. Quum enim una borealis plagæ nox semestres vehat tenebras, nè adsueta tam diuturnæ caligini incolarum oculi, solem, divinæ providentiæ testem, videre dediscant, & in noctuas atq; talpas degenerent, huic meteorum paulò minus clarum substituit, quod ejus agat vicem: *Ejus Species istiusmodi est, ut quò nox obscurior fuerit, eò illud clarius fulgeat: quanto scilicet minus lumen proximè ante vel statim post novilunium falcata luna spargit. Tanto evidentior illius est forma, semper tamen septentrionem versus, nec enim eò usq; per cælum tendit, ut ab aliis, quàm Græntlandia, Islandia & Borealis Norwegia tractus hominibus conspici possit.* (a) Fallos, aut hoc arctoi Orbis lumen illius quoq; Divinæ providentiæ index est, quæ *Solis justitiæ* (b) salutaris ortus caliginosis superstitionis nebulis discussis, iis præsertim, *qui in tenebris ambulant, lumen ingens conspiciendum præbuit, quod super illos rutilat, qui tenebricosam incolunt regionem.* (c) Utut enim alias in Codice sacro lumen modò *legem* divinam (d) modò *sapientiam* veram (e) denotet; at tamen & hæc non nisi *splendor æterni luminis*, (f) quodsi Regum sapientissimi verba substantiali, ut loquuntur, sapientiæ vel non applicamus, illaq; non nisi *deus ipse* lumen quod *in lumine luminis æterni*

(a) Bircherod. in antiqv. Jul. p. 180. ex Petro Claud. Undalens. vel potius ex antiquo libro, cui tit. speculum regale. (b) Mal. 4. v. 2. (c) Jes. 9. v. 1. (d) Prov. 6. v. 23. (e) Sap. 7. v. 10. (f) ibid. v. 26.

terni videtur, (g) utraq; verò luminaris illius *magni* quasi radius est, quare signantur hoc ἐπιφῆς septum in sanctissimi Vatis effato conspicimus, ut, quò valeat, tantò magis significetur: siquidem solus aeterni Patris Filius, qui à Virgine natus, tanquam lumen gentium ortu suò omnes collustrat credentes, in sacris cum addito *lumen*, nunc *aeternum* (h) nunc *verum* (i) nunc *clarum* (l) nunc *mirificum*, (m) nunc ut in nostro, quod (utinam feliciter!) enucleamus, vaticinio, *magnum* appellatur. Nec immeritò. Ille enim ipse *luminis est Pater*, in quo mutatio nulla, nulla lucis atq; tenebrarum *alternatio est*. (n) Sed quemadmodum à sole reliqua poli luminaria lucem mutantur; sic ab hoc lumine increato, quicquid ubiq; lucet, lucis usuram sortitur: Ejus ortus prorsus admirabilis lumine quodam stupendo & antehac non visò illustratur, (o) quoniam hominibus potius tanquam aureà prælucente aurorâ denunciatur; illustrare enim illustrissimos Salvatoris natales, quid possit? Sic, cum Paulo innotescere vellet, *magnum de cælo lumen eum circumlucens* excoecabat, ut coecutientibus lucem videret oculis, quam videre apertis non sustinuit (p) at in passione ejus magnum cœli luminare eclipsin patiebatur, ut maximum orbis humen occidisse testaretur. (q) Ut exinde pateat, limpidum illud Prophetæ lumen nascitur. (r) Ut exinde pateat, limpidum illud Prophetæ lumen nasciturum de Virgine Dominum præfagire, qui Davidis clari *Israëlitarum luminaris* (r) filius, promissum illud *Davidici solis lumen* fuit, (s) etiam si N: Testam: loca παραλληλα ex Matth. IV. 16. & Luc. I. 78. id non evincerent. Et cui quæso magni conveniret *luminis* titulus, nisi illi, cujus admiranda virtus virtuti solis exactè responderet? Hanc enim ingeniosa viri eruditi inventio hoc expressit lemmate: *Illuminat & obscurat*. (t) Solis quippe radii utrumq; collustrant

(g) Psal. 36. v. 10. (h) Sap. 7. v. 26. (i) Joh. 1. v. 9. (l) 2. Cor. 4. v. 4. (m) 1. Pet. 2. v. 9. (n) Jac. 1. v. 17. (o) Matth. 2. v. 9. (p) Act. 9. v. 3. (q) Luc. 23. v. 44. (r) 2. Sam. 21. v. 17. (s) 1. Reg. 11. v. 36. (t) Picin. m. S. lib. 1. c. 5. Embl. 150.

strantes orbem, orbem tamen lucis illius, quam minora spargunt sidera, reddunt, utpote quæ nostro surripunt aspectui: Ast *suborians domini lux, quæ stellas* Judæorum & poli Pharisaici ὁ οὐρανός s. *Oriana obtenebrat* (u) non tantum prima orbis Christiani luminaria illuminat (v) sed totam etiam, *quæ in tenebris ambulat, gentem*. Ambulare quidem sacrò idiotismò ad vitam plerumq; & mores refertur hominum, quò sensu etiam Propheta *in nullius dixit potestate situm esse, quomodo ambulet*, (x) ut proinde in tenebris ambulare non tam *φωτιστός*, quam ἡ σωτὴς dicantur illi, quibus ingens illud promittitur lumen; siquidem Israëlitas quoq; quibus sedes tam crassis non obducta tenebris, quales piger ille Bootes vehit, contigerat, eò ipso, quo *claritatem sperabant, tempore, in obscuro ambulare*, Jesaias quæritur (y) Hoc tamen loco quid prohibeat, quò minus vel in propria & innata sibi significatione vocem accipiamus, non video, cum omnes fere, qui magnum illud lumen ac veram Evangelii lucem conspicantur, in tenebris ambulent, & quæ est ipsius Prophetæ exegesis, tenebrosam colant regionem. Quanto enim crebrioribus & crassioribus nostræ regionis tenebris solem involvit aq̃vilo, tantò clarius nobis affulsit religionis nostræ lumen, quod planè pleno nos irradiat jubare, ut nos demum magnum illud verè videre lumen asserere auserim, quod solis instar omnibus quidem oritur, sed ab omnibus non conspicitur, cum teterrimis superstitionum nebulis omnium ferè Orientalis plagæ nationum religio obducatur. Difficile quidem foret, de omni illud ævo asseverare, siquidem & primâ Christianismi ætate in ipsis quasi Ecclesiæ nascentis cunabulis gentes ex omni terrarum orâ suscipiebantur, teste Luca in actis apostolorum (z) & in seculi hujus consummatione *tam ab oriente, quam ab occidente venturos esse, qui cum*

(u) Jes. 13. v. 10. (v) Matth. 5. v. 14. (x) Jerem. 10. v. 23. (y) Jes. 59. v. 9. (z) Act. 2. v. 9. & 41.

cum sanctis Patribus in cælis considerant, oraculum ex ipso veritatis ore emissum testatur; (aa) attamen hæc nostrâ ætate nullibi ferme veræ religionis lucem rutilare videas, nisi apud occidentalis plagæ incolæ: Licet enim hocce fidei fideliumq; lumen gentibus etiam affulserit orientalibus, nihilominus tamen eis evenit, quod illis, qui ægris solem adspicientes oculis, radios, quibus perfringitur visus, ferre non possunt, & proinde nequeunt non cæcutire, aquilonis è contrario aquilis irretorto lumine lumen hocce inuentibus. Et quicquid de magno suo Orientis Apostolo Francisco Xaverio rasi somnient sacrificuli, quicquid de Ecclesiis ab eo fundatis ac plantatis jactitent, videntur sane hæc adeo nullas e-gisse radices, aut fundamento tam debili atq; vago superinstructæ, ut à levissimo austri eas plagas perflantis susurro subversæ sint, siquidem nulla earum vestigia apud Indos exstant. Quin esto, quod fabula vera sit! ecquod lumen ab hoc accendi tenebrione potuit? quis quæso pontificiæ superstitionis & Idololatriæ nebulam pro vera Evangelii luce habebit, nisi nubem pro Junone amplecti velit? Nostrum verò lumen longè clarius lucet, & nullo superstitionis involucro incrustatur, postquam B. ille Megalander Lutherus omnes disjecit nebulas, & divinò adjutus Numine lumen veritatis reduxit, cui papales indulgentiæ tantum non eclipsin minitabantur. Hoc ergo lumen cum adhucdum nobis luceat, quis neget, adimpletum esse vel in nobis Prophetæ præsa-gium, quippe qui in tenebris ambulamus, & tenebrosam incolimus regionem. Quodsi magis propriè videmur verba hujus Prophetiæ accipere, quàm prophetandi ratio patitur, in mysticam eorum inquirere rationem & significatum licebit, quomodo tenebræ modo cæcitatem mentis, modo perversitatem voluntatis, modo omnis generis calamitates (bb) &c. notant. Sed & nos tenebras

(aa) Matth. 8. v. 12. (bb) Raup. in Lexic. bibl. portal. p. m. 741.

mortis (cc) & opera tenebrarum (dd) quin omnem tenebrarum potestatem in nobis habuimus (ee) ac tenebras, plusquàm lucem d. leximus. (ff) Quis itaq; nos in tenebris ambulasse, & eosdem esse, qui ex Prophetæ asserto tenebricam tenentes regionem ingens visuri erant lumen, constanter negabit? quis prohibebit, quò minus in tenebris ambulantes & sibi ipsis non splendentes, nomini Domini confidant, quum illi, qui in luce ignis à se accensi ambularunt, suis conflagraverint flammis? (gg) Sic enim à Domino jubemur, qui dixit ad aquilonem: da & austro: nè prohibeas: Adduc filios meos à longinquo & filias meas ab extremitate terræ. (hh) O ergo felices nos, quibus sub occiduo sole, sol illuxit nitidissimus! ô felices, qui solem, injustitiæ nostræ testem, cum Sole justitiæ commutamus, qui nos justificat

Ante fidem solis judiciumq; poli (ii)

Et hujus Orientis solis cum denuo festivissimum hocce tempus nos admoneat, quod Salvatorem ut orbis Christiani Lumen in præsepi atro atras discutientem tenebras nobis sistit, quis non vel maximè lætaretur? Non ausim ego improbare incolarum Arctoi orbis lætitiæ, quam præ se ferunt, accensis hinc inde luminibus Luminis atq; Numinis summi recolentes memoriam, quin potius illud ex Viri Celeberrimi antiquirat. Jull. ingeminandum esse duco: Quid in luce vel superstitionis vel mali? (kk) Præsertim quum limpidissima veritatis lux per Dei gratiam hæc tempestate per omnem septentrionis plagam radios tam largos disseminaverit, ut nemo non videat, quod Luminis Magni expectatissimus ortus his luminibus quasi adumbretur, & quicquid su-

(cc) Joh. 1. v. 5. (dd) Joh. 3. v. 19. (ee) Col. 1. v. 13. (ff) Eph. 5. v. 12. (gg) Jes. 50. v. 10. & 11. (hh) Jb. 43. v. 6. (ii) Claud. de 1 V. Hon. Conf. (kk) Bircherod. l. c.

perditionis olim in candelis hisce Juliis notari potuit, unâ cum fumo dispareat pereatq;, postquam vanis gentilismi persuasionibus ultimum diximus vale. Ignem enim venienti Regi, facem sponso nuptialem præferunt. Nos itaq; lumen illi si non in manu nostrâ tamen in grato lucens pectore præferimus, & hoc inprimis tempore, quo atra belli nox nostræ incubat patriæ, validum exinde capimus solatium, quod lux militiæ dicitur *solat unum* (11) Qvin & auspiciū, si licet, ex eo captabimus, Regem nostrum Invictissimum, & qui ejus auspiciis rem gerunt, Christô Duce ac Luce, tenebras omnes feliciter depulsuros esse; Ita enim ex flamma in castris visa Romani quondam augurabantur. (mm) Quid? quod pacem toti regioni nostræ brevi refulsuram augurari sustineam, quum circa Maximi Luminaris ortum olim toti terrarum orbi, clausis Jani valvis, refulserit. (nn) Faxit DEus, ne nos fallat augurium! Vos verò, ô Nostri, qui Salvatoris vestri Lumen atq; Numen venerari debitò vultis modò, illud Poëtæ vobis habeatis commendatissimum.

*Prospera Lux oritur, lingvis animisq; favete,
Sunt dicenda bono jam bona verba die. (oo)*

Dabam Rigæ MDCCIV. ipso Nativit: Dom: Festo.

(11) Curt. lib. 8. (mm) Dion. Halic. l. 5. ant. Rom. (nn) Svet in Aug.
(oo) Ovid. in fast. l. 1. vers. 36.

